

**Gemeente
Haarlem**

Juni 2018

DIA

Wieneke Ruysenaars

Martijn Canisius

In opdracht van Els den Breejen

Afdeling Maatschappelijke

Ondersteuning

Mantelzorg

DigiPanel onderzoek Haarlem

Introductie en samenvatting

Achtergrond van het onderzoek

Veranderingen in de zorg en samenleving zorgen ervoor dat meer mensen mantelzorgtaken moeten doen of dit langer moeten doen.

Ondanks allerlei ondersteunende maatregelen om de mantelzorgers van Haarlem te ontlasten, blijkt het percentage mantelzorgers dat zich overbelast voelt groot.

Om inzicht te krijgen in de verbeterpunten op het gebied van mantelzorgondersteuning, is in opdracht van de afdeling Maatschappelijke Ondersteuning onderzoek uitgevoerd onder leden van het DigiPanel Haarlem.

Methode en respons

Het onderzoek vond plaats van 7 tot en met 20 mei 2018. Er zijn 2.941 leden van het DigiPanel uitgenodigd voor deelname, waarvan 1.298 de vragenlijst volledig hebben ingevuld. De respons komt hiermee uit op 44%.

Samenvatting

- Een op de drie panelleden is mantelzorgers en geeft gedurende langere tijd zorg of ondersteuning aan een familielid of andere naaste. Ruim een tiende beseft echter niet dat zij mantelzorgers zijn.
- Mantelzorg wordt vaak gegeven aan (een van de) ouders, maar ook aan de partner of andere familieleden. In ongeveer een vijfde van de gevallen gaat het om een persoon buiten de familie. Een lichamelijke beperking of ziekte is de meest voorkomende aanleiding voor mantelzorg en in meer dan de helft van alle gevallen is de mantelzorgontvanger 75 jaar of ouder.
- De meeste mantelzorgers besteden wekelijks maximaal 8 uur aan hun zorgtaken. Emotionele ondersteuning is de meest geboden soort van mantelzorg, hetgeen vaak in combinatie met andere vormen van hulp of zorg wordt gegeven.
- Voor 1 op de 10 mantelzorgers is het bieden van de zorg te zwaar. Vooral de psychische en emotionele belasting speelt hierbij een rol, maar ook de verplichting om mantelzorg te verlenen is vaak van invloed. Minder dan de helft vindt de gegeven mantelzorg *niet* zwaar en kan het goed aan.
- In totaal krijgt ongeveer driekwart van de mantelzorgers hulp bij de uitvoering van hun zorgtaken, vaak van de partner of van broers en zussen. Ook heeft onder meer de thuiszorg of een andere zorgorganisatie hierbij een rol. Met een mantelzorgorganisatie wordt echter weinig samengewerkt. Terwijl circa 2 op de 5 mantelzorgers bekend zijn met Tandem mantelzorgondersteuning, maakt slechts 3% daar gebruik van.
- Ongeveer een derde van de mantelzorgers heeft behoefte aan informatie over de mogelijkheden voor zorg. Voor eenzelfde deel is informatie over financiële regelingen en belastingzaken rondom mantelzorg welkom. Ook andere vormen van ondersteuning, zoals huishoudelijke hulp tegen geringe kosten zijn wenselijk.

Ervaring met mantelzorg

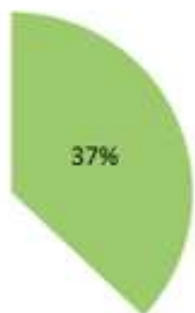
Een derde van de ondervraagden biedt gedurende langere tijd ondersteuning of zorg aan een naaste

Ruim één op de drie panelleden (37%) heeft te maken met een familielid of andere naaste die langere tijd zorg of hulp nodig heeft. In de meeste gevallen (89%) biedt men zelf zorg of ondersteuning aan deze persoon.

Op totaalniveau geeft een derde (33%) van alle ondervraagden gedurende langere tijd zorg of ondersteuning aan een naaste, en is daarmee mantelzorg.

Heeft een familielid of andere naaste die langere tijd zorg of ondersteuning nodig heeft.

(Basis: alle ondervraagden, n=1.298)

Biedt aan deze persoon (of personen) voor langere tijd wel eens zorg, hulp of (emotionele) ondersteuning

(Basis: Heeft een naaste die ondersteuning nodig heeft, n=476)

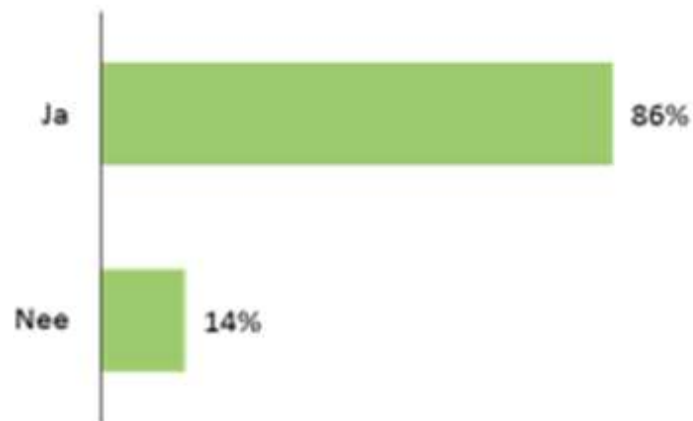

Ruim een tiende is onbewust mantelzorg

Niet iedereen die voldoet aan de criteria van mantelzorg, is zich daarvan bewust. Ruim één op de tien (14%) personen die langere tijd hulp of zorg bieden aan iemand in de omgeving, beseft *niet* dat zij mantelzorg zijn.

Wist u, vóórdat u deze vragenlijst kreeg, dat u een mantelzorg bent?

(Basis: Biedt langere tijd zorg of ondersteuning, n=424)

Aan wie wordt mantelzorg geboden

Mantelzorg vaak gegeven aan ouder(s) of partner. Ruim de helft van de mantelzorg ontvangers is van hoge leeftijd

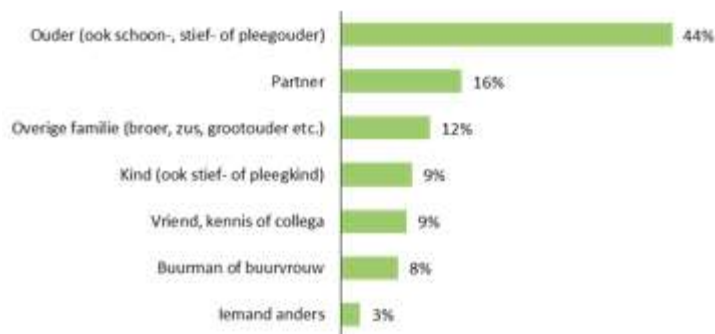
Ongeveer 4 van de 10 mantelzorgers geeft zorg aan (schoon-, stief-, pleeg) ouders. Daarnaast gaat het vaak om de partner en om overige familieleden, terwijl ongeveer een vijfde mantelzorg biedt aan iemand van buiten de familie.

De meeste mantelzorgers (71%) verlenen zorg aan 1 persoon. Bij 21% gaat het om 2 personen en bij 7% om meer dan 2 personen.

Lichamelijke beperking of ziekte vaak reden voor mantelzorg

Een lichamelijke beperking of ziekte is de meest voorkomende aanleiding voor mantelzorg, al dan niet in combinatie met andere redenen. In meer dan de helft van alle gevallen is de mantelzorgontvanger 75 jaar of ouder.

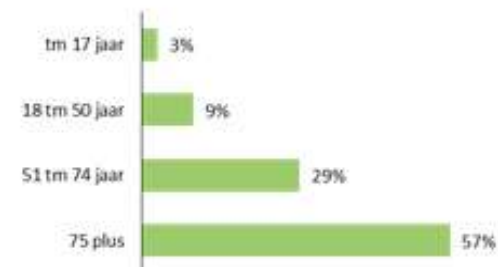
Om wie gaat het?
(Indien meerdere personen: de persoon aan wie de meeste zorg wordt verleend)
(Basis: Verricht Mantelzorg, n=424)

Deze persoon is iemand met.....
(Indien meerdere personen: de persoon aan wie de meeste zorg wordt verleend)
(Basis: Verricht mantelzorg, n=424)
Meerdere antwoorden mogelijk

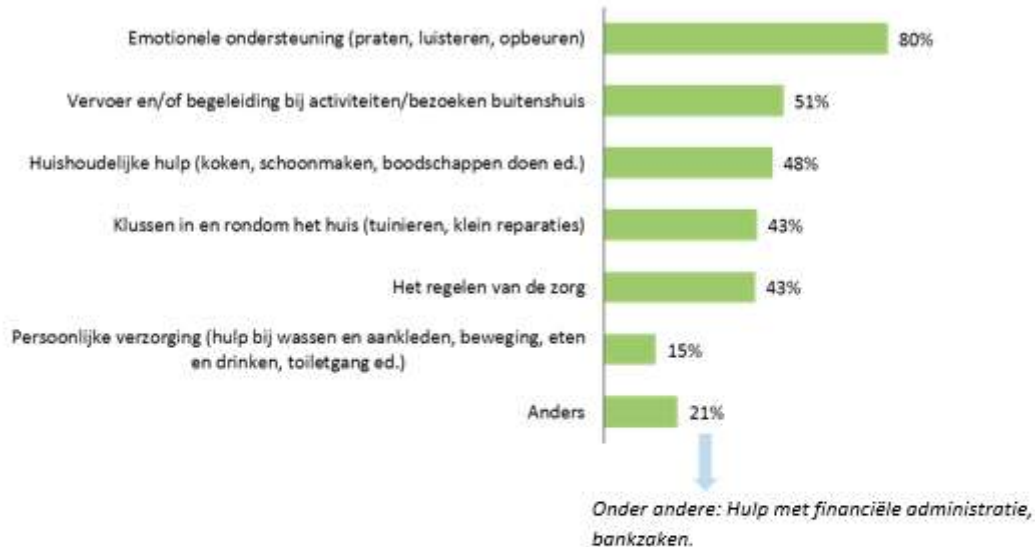
Wat is de leeftijd van deze persoon?
(Indien meerdere personen: de persoon aan wie de meeste zorg wordt verleend) (Basis: Verricht Mantelzorg, n=424)

Aard en tijdsbesteding verleende mantelzorg

Waaruit bestaat de door u gegeven mantelzorg?

Meerdere antwoorden mogelijk
(Basis: Verricht mantelzorg, n=424)

Hoeveel uur geeft u gemiddeld hulp, zorg of (emotionele) ondersteuning ?

(Basis: Verricht mantelzorg, n=424)

Soort verleende mantelzorg loopt uiteen en betreft in veel gevallen (ook) emotionele ondersteuning

Emotionele ondersteuning is de meest geboden vorm van mantelzorg. Bij alle andere vormen van hulp of zorg wordt in de meeste gevallen ook emotionele ondersteuning gegeven.

Hulp bij vervoer en begeleiden van activiteiten buitenshuis behoort net als het bieden van huishoudelijke hulp in ongeveer de helft van de gevallen tot de geboden mantelzorgtaken.

Daarnaast bestaat de gegeven hulp uit klussen in en rondom het huis en het regelen van de zorg. Persoonlijke verzorging behoort minder vaak tot de taken van de mantelzorg.

Meeste mantelzorgers besteden wekelijks maximaal 8 uur aan het geven van hulp of zorg

In 71% van de gevallen wordt door de mantelzorgers maximaal 8 uur per week besteed aan mantelzorgtaken. Bij 13% van de mantelzorgers bedraagt de tijdsbesteding meer dan 20 uur per week.

Ondersteuning bij de uitvoering van mantelzorg

Meeste mantelzorgers krijgen ondersteuning

Ongeveer driekwart (77%) van de mantelzorgers krijgt hulp van anderen bij de uitvoering van hun mantelzorgtaken. In betrekkelijk veel gevallen wordt de zorg gedeeld met de partner of met broers en zussen. Ongeveer één op de vijf mantelzorgers heeft hulp van de thuiszorg of een zorgorganisatie.

Met een mantelzorgorganisatie wordt weinig samengewerkt. Slechts een zeer klein deel maakt via deze weg gebruik van ondersteuning.

Twee op de vijf mantelzorgers bekend met Tandem

41% van de mantelzorgers zegt bekend te zijn met Tandem mantelzorgondersteuning. In totaal maakt slechts 3% gebruik van de diensten van deze organisatie.

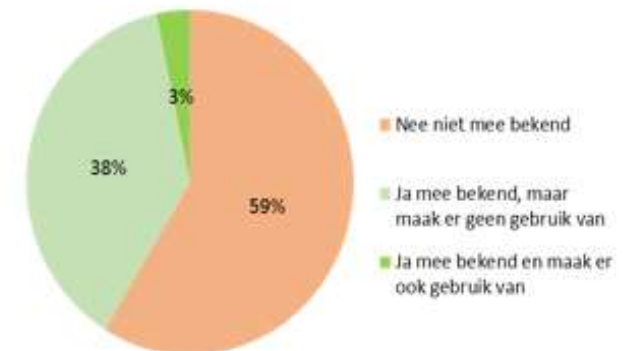
Wordt u bij het uitvoeren van uw mantelzorgtaken door anderen ondersteund?

Meerdere antwoorden mogelijk
(Basis: Verricht Mantelzorg, n=424)

Bent u bekend met Tandem mantelzorgondersteuning?

(Basis: Verricht Mantelzorg, n=424)

Behoeftte aan ondersteuning of hulp (1)

Behoeftte aan informatie over zorg en financiële regelingen

Een op de drie mantelzorgers heeft behoefte aan (meer) informatie over de mogelijkheden voor zorg. De helft hiervan heeft deze informatie momenteel nog niet. Nog eens een derde zou informatie willen over financiële regelingen en belastingzaken rondom mantelzorg. Voor relatief veel mantelzorgers geldt dat zij deze informatie wel willen, maar nog niet hebben (21%).

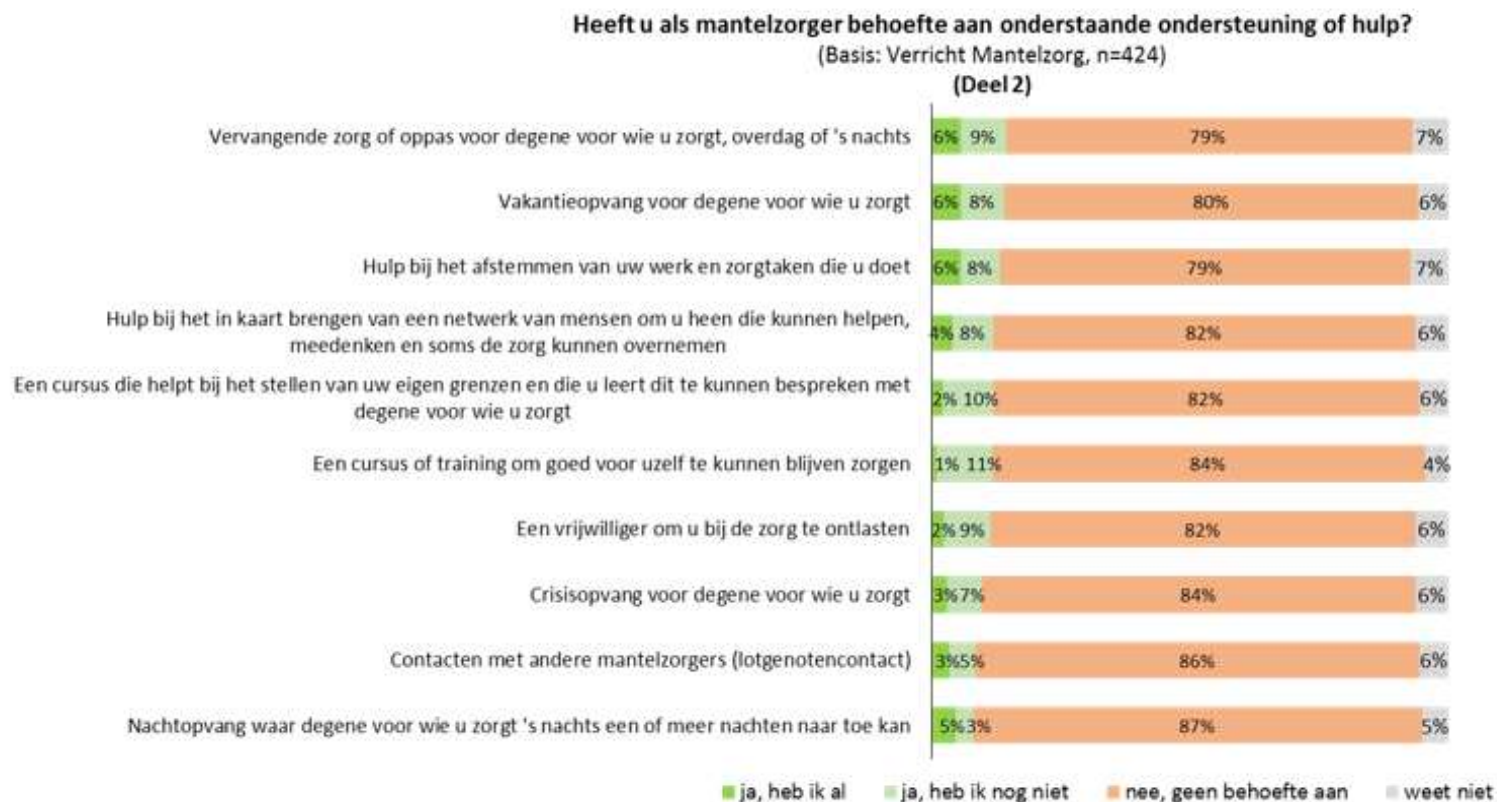
Verder is onder meer hulp gewenst bij het aanvragen van de zorg en is er behoefte om te kunnen praten over de situatie als mantelzorg. Hulp in het eigen huishouden tegen geringe kosten is voor 17% van de mantelzorgers wenselijk maar nog geen realiteit.

Behoeftte aan ondersteuning of hulp (2)

Minder behoefte aan nachtopvang en contact met lotgenoten

Hoewel de onderstaande figuur de minder grote behoeften van mantelzorgers toont, staan hierin ook nog diverse vormen van hulp die wenselijk, maar nog onbenut zijn. Zo wordt er weinig gebruik gemaakt van cursussen of trainingen voor goede zelfzorg en om beter grenzen te stellen, maar heeft een tiende hier wel behoefte aan. Ditzelfde geldt ook voor andere soorten ondersteuning, zoals de mogelijkheid om een vrijwilliger in te schakelen om de zorg te ontlasten.

Behoeftte aan ondersteuning of hulp (3)

5% van de mantelzorgers heeft behoefte aan nog andere vormen van ondersteuning of hulp

Enkele letterlijke opmerkingen in dit kader zijn:

"Het bedankje van de gemeente, ooit door cak 250 euro per jaar voor de mantelzorg. En jullie ! gemeente Haarlem hebben dit stopgezet. Niet alleen voor mij maar voor alle Haarlemse mantelzorgers (vind ik een schande).

"Het is raar dat mijn ouders geen recht hebben op vergoede hulp, zodat wij voor hen moeten zorgen. Het rondetafelgesprek was ronduit beschamend. Mijn ouders wonen overigens in een andere gemeente".

"Hoe regel je hulp en wat kost het"

"Wij mantelzorgers mogen wel eens betaald worden voor alle zorg. Het is toch een dagtaak. Of cadeaubonnen. Het is toch eigenlijk een baan."

"Hulp bij ondersteuning van notoire zorgmijders in psychische en fysieke nood..".

"Hulp om mijn financiële zaken op orde te stellen."

"Goede parkeervoorziening voor mij en andere mantelzorgers bij gehandicapte, zeker als ik de persoon, met voorzieningen, moet inladen en als ik een 'klein' klusje, eten verzorgen bv. = 1\2uur, moet doen.."

"Een parkeerkaart voor gehandicapten, zodat ik dichtbij kan parkeren als ik mijn moeder naar een arts e.d. breng".

Mate van belasting mantelzorg

Bieden van mantelzorg voor een tiende te zwaar

Eén op de tien mantelzorgers vindt het bieden van mantelzorg vaak te zwaar of voelt zich erdoor overbelast. Voor 44% is de inzet *soms* te zwaar, terwijl iets minder dan de helft (46%) de zorgtaak *niet* zwaar vindt en het goed aankan.

Mantelzorgers in de leeftijdscategorie van 35 t/m 44 jaar ervaren hun mantelzorgtaak relatief vaak als te zwaar of als overbelasting : 17% ten opzichte van 10% gemiddeld. (Let op: beperkte steekproefomvang van 34-44 jarige mantelzorgers: n=29).

Hoe zwaar vindt u het bieden van mantelzorg?
(Basis: Verricht Mantelzorg, n=424)

Mantelzorg zwaarder bij hoger aantal zorguren en bij minder goede eigen gezondheid

Van degenen die zich maximaal 8 uur per week inzetten ervaart een beperkt deel (4%) het bieden van mantelzorg als te zwaar of als overbelasting. Bij een tijdsbesteding van ongeveer 9 t/m 20 uur per week loopt dit aandeel op tot 21% en bij meer dan 20 uur stijgt het naar 25%.

Mantelzorgers met een matige of slechte gezondheid ervaren het geven van mantelzorg relatief vaak als te zwaar of als overbelasting (40% ten opzichte van 10% gemiddeld). Bij degenen met een redelijke gezondheid is de belasting ook hoger dan bij degenen met een (zeer) goede gezondheid: respectievelijk 11% en 5% vind het werk vaak te zwaar of voelt zich erdoor overbelast.

Bij mantelzorgers die door niemand worden ondersteund bij het uitvoeren van hun mantelzorgtaken ligt het percentage 'vaak te zwaar/ overbelast' (14%) iets boven het gemiddelde (10%).

Redenen waarom mantelzorg (soms) zwaar is

Vooral de psychische belasting en de verplichting tot het geven van zorg maken mantelzorgwerk zwaar

Bij degenen die het bieden van mantelzorg (soms) als zwaar of te zwaar ervaren, speelt vooral de psychische en emotionele belasting een rol. Ook is de verplichting die men voelt om mantelzorg te verlenen een belangrijke reden.

Zorgen over steeds zwaarder wordende belasting in de toekomst en eigen gezondheidsproblemen behoren eveneens tot de vaker genoemde redenen. Daarnaast speelt onder meer het ontbreken van voldoende tijd voor zichzelf, en het hebben van moeite met het stellen van grenzen bij de mantelzorger mee.

Waardoor wordt het bieden van de hulp of zorg u (soms/wel eens) te zwaar?

Meerdere antwoorden mogelijk

(Basis: vindt het (soms) (te) zwaar/ is overbelast, n=229)

Inschakelen van hulp of ondersteuning

Ruim helft mantelzorgers weet goed hoe zij hulp kunnen regelen

55% van de mantelzorgers weet goed hoe zij (extra) ondersteuning moeten regelen. Voor het overige deel is er op dat vlak dus ruimte voor verbetering, voor zover extra hulp relevant is. Het ontbreken van kennis over de mogelijkheden speelt echter ook een rol, zo is het voor de helft van de mantelzorgers niet (geheel) duidelijk dat vervangende zorg mogelijk is.

In betrekkelijk veel gevallen wil de mantelzorgontvanger niet dat iemand anders de zorg overneemt. Bij de mantelzorg zelf speelt dit ook, al is het in iets mindere mate. Ongeveer een derde geeft de zorg liever niet uit handen.

Ongeveer een kwart van de mantelzorgers ervaart een financiële barrière voor het inschakelen van (extra) ondersteuning ('kost mij teveel geld'). Het ontbreken van tijd om extra ondersteuning te regelen is minder vaak aan de orde, namelijk bij één op de tien mantelzorgers.

Waardering voor de mantelzorg(1)

Cadeaubonnen gewenste vorm van waardering

Ongeveer één op de drie mantelzorgers geeft de voorkeur aan cadeaubonnen als waardering vanuit de gemeente. Vouchers voor diensten zoals hulp in de huishouding, klusjes of vervoer zijn voor ongeveer een op de vijf mantelzorgers aantrekkelijk.

Naast degenen met voorkeur voor andere vormen van waardering zoals een voordeelpas of een verwendag, zijn er ook mantelzorgers die *geen* behoefte hebben aan waardering vanuit de gemeente.

Waardering voor de mantelzorg (2)

Als de gemeente een waardering zou willen geven aan mantelzorgers, waar zou u de voorkeur aan geven?

Onder de categorie 'anders, namelijk...' plaatst ongeveer een kwart van mantelzorgers een opmerking. Enkele daarvan zijn:

"Niet. Mantelzorg geef je als blijk van zorg voor je medemens".

"ik vind dit geen rol voor de gemeente".

"Parkeervoorziening."

"Geen behoefte aan waardering van de gemeente.."

"Een financiële vergoeding"

"Dit werk hoeft niet beloond te worden".

"Als voorheen, geld. Dit gebruikten we voor zowel de benodigde reiskosten als een keer per jaar een uitje..".

"Niet, waar bemoeit u zich mee".

"Mantelzorgen wordt beloond vanuit de relatie die ik met mijn ouders heb. Een waardering van de gemeente zegt niets, maakt geen verschil en is zonde van gemeenschapsgeld. Doe daar zinvoller zaken mee!"

"Meer gemak bij aanvragen hulpmiddelen en het onderhoud ervan, gaat langs te veel lijnen".

"Stoppen met mantelzorg ontmoedigen is voldoende"

Gezondheid, samenstelling huishouden en beroep mantelzorgers

Eén op de drie mantelzorgers heeft een minder goede gezondheid

De meeste mantelzorgers geven aan zelf een (zeer) goede gezondheid te hebben. Bij ongeveer een kwart (27%) is de eigen gezondheid daarentegen redelijk en bij 8% matig tot slecht.

De helft van de mantelzorgers is werkzaam in een beroep. Van de andere helft is het grootste deel gepensioneerd. Een beperkt deel van de vrijwilligers is huisvrouw/huisman of werkzoekend.

Hoe zou u over het algemeen uw eigen gezondheid noemen?

(Basis: Verricht mantelzorg, n=424)

Hoe ziet uw huishouden eruit?

(Basis: Verricht mantelzorg, n=424)

Welke situatie is het meest op u van toepassing??

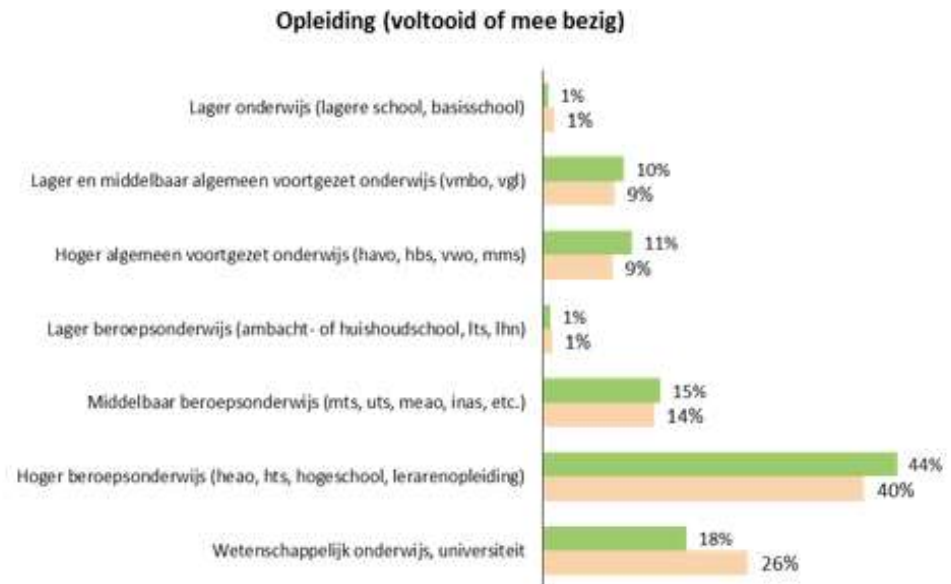
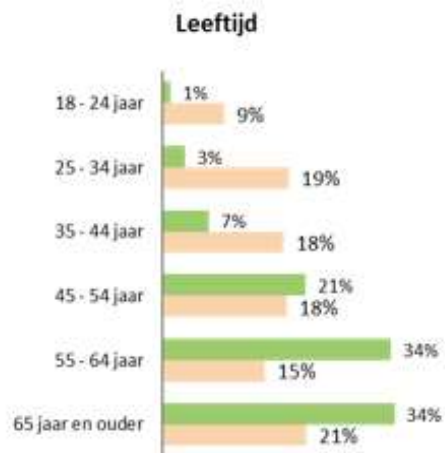
(Basis: Verricht mantelzorg, n=424)

Achtgrondgegevens respondenten

Mantelzorgers vaker dan gemiddeld in de oudere leeftijdscategorieën

De onderstaande figuren geven een vergelijking van het profiel van de mantelzorgers in het onderzoek en het gemiddelde profiel van Haarlem 18+. Op basis van leeftijd wijkt de mantelzorger af van het Haarlemse gemiddelde. Ten aanzien van opleiding en geslacht zijn de verschillen minder groot.

Definitie

Mantelzorg is in dit onderzoek als volgt omschreven:

Mantelzorg is de zorg die u geeft aan een bekende uit uw omgeving, zoals uw partner, ouders, kind, buren of vrienden. Deze zorg kan bestaan uit het huishouden doen, wassen en aankleden, gezelschap houden, vervoer, geldzaken regelen etcetera. Het gaat niet om de hulp die u in het kader van uw beroep geeft en ook niet om het georganiseerde vrijwilligerswerk. Mantelzorg wordt niet betaald. Mantelzorg kan zowel bij iemand thuis als aan iemand die is opgenomen worden verleend.

Selectiecriteria voor de doelgroep mantelzorgers zijn:

- Heeft te maken met een familielid of andere naaste (in de directe omgeving) die langere tijd zorg of ondersteuning nodig heeft
EN
- Biedt aan deze persoon (of personen) voor langere tijd wel eens zorg, hulp of (emotionele) ondersteuning